

“Deien que em tallarien la llengua”

El cantant, actor i radiofonista Salvador Escamilla (Barcelona, 1931) serà homenatjat al Palau de la Música de Barcelona el proper 13 de juny. A la festa hi acudiran Serrat, Guillermina Motta, Quico Pi de la Serra, Sisa i molts d'aquells cantautors de la Nova Cançó que ell va donar a conèixer a través del programa 'Radio-scope', als 60, així com molts dels nous valors dels 90 que passaren pel programa de TV3 'Èxit'.

Salvador Escamilla és un referent radiofònic bàsic d'aquest país des que començà a despertar molts catalans a partir del 13 de gener de l'any 1964, en plena foscor franquista, amb el seu inconfusible “Bon dia Catalunya!”. Com diu Josep Maria Espinàs en el llibre-homenatge que prepara David Escamilla: “En aquell temps hi havia una paret grisa i l'únic forat per on entrava un raig de llibertat era *Radio-scope*.” En el llibre, que publicarà Rosa dels Vents, Escamilla fill recull les opinions de diversos amics i col·legues del pare, així com un repàs a aquests quaranta anys que s'ha passat davant dels micròfons. I com que no solament d'ones ha viscut Salvador Escamilla, en el llibre també s'explicarà que va fer d'actor, de presentador de televisió, i de cantant, i que en aquesta faceta ens cantà els primers èxits internacionals que, per simpàtics i americans, evitaven la censura, com “Mary Poppins” o “West Side Story”. Val a dir que també versionà Bob Dylan i Charles Aznavour. Tot plegat, però, comença en el barri on va néixer, el més luxós de Barcelona: Pedralbes.

—Però en un barri obrer de Pedralbes...

—...!?

—Sí, era la casa dels matons, per això he sortit tan matonet. [Riu.]

—On era això?

—A Pedralbes hi havia un lloc al costat del monestir de Pedralbes, que era a la part de muntanya, i allà hi havia una casa —que ja han enderrocat per fer-hi una autopista— que era la casa dels matons. I en aquell temps tenien uns burrets que repartien els matons per Barcelona i era molt popular.

—Abans de *Radio-scope*, el programa que va ser altaveu de la Nova Cançó, ja havia fet ràdio?

—Havia fet unes intervencions al quadre escènic de l'emissora amb tota la gent que feia radioteatre. Aleshores estudiava a l'Institut del Teatre i de tant en tant em cridaven.

—Per què va entrar a la ràdio?

—Jo vinc del teatre, de l'Alexis de Rambla Catalunya, i fèiem unes obres de l'Eduardo Criado, de qui fèiem *Les blanques dents del gos* o *Quan els núvols canvien de nas*, i de Xavier Regàs, *Bolero*. A l'Institut del Teatre en una fi de curs va venir el director de teatre Esteve Polls, que em va veure i em va proposar si volia anar amb ell a fer teatre a Itàlia, a la ciutat de Parma, en un congrés internacional.

—Suposo que sortir d'aquí era agraït en aquell moment?

—Sí. Vam poder sortir per primer cop. Vam fer l'obra *La zapatera prodigiosa*, de García Lorca i la vam fer en italià i castellà. I quan vam tornar d'Itàlia ens van contractar a l'Alexis i vam començar a fer *Bolero*. I un dia, mentre fèiem una festa per les cent representacions de *Les blanques dents del gos*, el director de Ràdio Barcelona, Tarín Iglesias, em va veure cantar i em va dir que anés un dia al seu despatx. Quan hi vaig anar em va demanar que pensés un programa pel matí, per a tot Catalunya i Balears, i que pensés una excusa radiofònica en què cantés, parlés i entrevistés gent. I aleshores és quan vaig presentar *Radio-scope*.

—En aquell moment ja pensava obrir el seu programa als cantautors de la Nova Cançó?

Salvador Escamilla va donar el nom de La Trinca a aquest grup: "Venien amb el nom d' 'Els vikings de la costa', i els hi vaig dir que amb aquest nom no anaven enlloc."

—En aquell moment pensava que era bo obrir una finestra que donés pas a la nova gent. I la nova gent va anar-se acostant: Josep Maria Espinàs, Raimon, Serrat, La Trinca, etc. Van venir tots. Allò va significar un forat per on entrava la llum de la llibertat.

—Parlant de la Trinca, ells també han fet un programa per donar veu a gent nova, *Operación Triunfo*, què n'opina?

—Sense entrar en valoracions i respectant els qui hi actuen, sobretot cal agrair a La Trinca que han demostrat que la música a televisió és un fet que aporta televidents. Això és importantíssim. I per això als responsables de televisió els hi cau la cara de vergonya perquè fins ara deien que la música a la tele no tenia audiència. O quan acceptaven alguna proposta la programaven a deshores i de qual-sevol manera.

—Això és molt diferent a la receptivitat que vostè va trobar des de *Radio-scope*. Què ha passat?

—Tot és una qüestió de sensibilitat de l'home que ho porta. L'home que dirigia els destins de Ràdio Barcelona entenia que el fet musical era important i fer-ho en català podia ser

molt important. Jo vaig coincidir-hi plenament, i el primer dia ja va venir l'Espinàs i la Guillermina Motta.

—I més tard La Trinca...

—Sí, em van demanar per venir a cantar i els hi vaig dir que sí, el que passa és que venien amb el nom "Els vikings de la costa", i els vaig dir que amb aquest nom no anaven enlloc. Els vaig proposar que es diguessin "La Trinca", perquè en aquell temps estava d'actualitat una pel·lícula, una espanyolada, que es deia *La Trinca del aire*. El nom els va agradar i així van debutar. També va venir en Serrat, vam fer la prova i ja vaig veure que era bo d'entrada.

—I com s'ho feia amb la censura?

—Anàvem passant la maroma com podíem. Cada dos per tres la censura enviava notes a la ràdio i el director em cridava i em deia que calia alternar, i jo li deia que ja ho faria i qui dia passa any empeny. Un cavaller que es deia Delgado dirigia l'oficina de censura i em recriminava que parlés en català, i jo li deia que la gent se m'adreçava en català i que jo no podia parar aquella lògica. Ell em deia que havia de fer més castellà. I així anàvem divagant.

—Li van censurar algun autor?

—En Serrat en l'època d'Eurovisió, però aleshores parlava d'ell com "el nostre amic ens envia salutacions" o "el nostre amic avui està trist", en una clau a l'abast de la gent.

—Com era la reacció del públic?

—Hi havia gent que em felicitava i m'encoratjava, com el pare de Montserrat Roig, però també hi havia gent anònima que deien que em tallarien la llengua. Fins i tot n'hi va haver una d'aquestes que al cap de quinze anys em va tornar a escriure per dir-me que agràia i entenia el perquè feia el programa com el feia.

—Per què ara costa tant donar a conèixer propostes no només de rock, sinó de cançó?

—Perquè els nostres col·legues o els nostres realitzadors i responsables d'emissora són i sempre han estat uns *snoobs*, i prefereixen un nom estranger que els costi de pronunciar o que no sàpiguen com es pronuncia abans que no pas el producte del país. Els sembla que és una cosa d'estar per casa, no fa modern. Jo sí que crec que el producte del país ha de rebre suport, perquè si bé en general no són tan bons els d'aquí com els de fora, si a aquests mateixos realitzadors que es resisteixen a donar empenta al producte català, els diguessin que hi ha presentadors i realitzadors més bons a Radio City Nova York o a la BBC o a Radio France, que n'hi ha, i que ara els cridarem a ells perquè són millors i que als nostres els donarem un any de vacances, de segur que no s'hi conformarien. Algun col·lega se m'ha empenyat per dir això, però és una cosa que crec fermament. Això passa en emissores privades i públiques, però és que aquestes segones tenen una obligació.

—Vostè va propiciar amb *Radio-scope* que molta gent descobrís la Nova Cançó. Què és el que voldria fer descobrir avui?

—M'agradaria que descobrissin que la gent és agràia. I que aquest homenatge és a quaranta anys de carrera. Pensar que aquesta gran festa al Palau passa al meu país, a la meua ciutat i entre gent del meu ofici em

dóna una gran satisfacció. Potser no és un descobriment, sinó una constatació que hi ha un agraïment general del que jo no pensava que pogués existir.

—Té la sensació que és el mateix que va passar en l'homenatge que vostè va promoure per a Joan Capri?

—També, però és que en Capri ens havia fet riure a tothom, i això era impagable.

—En aquell cas es va evidenciar que som un país que oblidava molt ràpidament?

—És un país que sembla que oblidem ràpidament, però quan algú aixeca el vent que hi ha quelcom a recordar, aleshores la gent realment s'hi predisposa. I ara també hi ha hagut molta gent, institucions i empreses que s'hi han lliurat.

—Entre tots els que hi ha al seu homenatge, hi ha molts artistes dels anys seixanta i setanta que ara han tornat a enregistrar discos, com Sisa, Jordi Baptiste o el Grup de Folk, per què passa això?

—És que deixar les coses que t'han seduït és molt difícil. Segurament que en algun moment per alguna incidència del temps allò ha reposat, però quan hi ha hagut una mínima possibilitat és molt fàcil de tornar-hi, perquè no s'ha apartat de la persona allò que el va cridar a aquest ofici.

—A la resta de països europeus la gent continua comprant discos de música popular després de 25 anys, però aquí sembla que això sigui molt difícil. Per què creu que passa?

—Ahir mirava un programa de la RAI, que la sintonitzo sovint, i sortia gent que aquí dirien 'on va aquesta gent!' com Pepino di Capri, gent molt gran, que ja tenen 60 i 65 anys, i realment la gent els valora moltíssim. I a França això també passa. Valoren molt els seus clàssics. El clàssic no és modern ni vell, és un clàssic. Però hi ha aquest esnobisme que dèiem abans.

—La seva relació amb Itàlia, és a través de la seva dona?

—Sí. Bé, quan vaig anar-hi amb el grup de teatre, Itàlia ja em va enamorar. És estupenda. Tot. Després

van passar més coses. Feia uns reportatges des de San Remo per a Ràdio Barcelona, que en deia "Postals sonores", i les enviava via telèfon. I allà vaig conèixer una periodista italiana que seria la meua dona. I després d'un temps me'n vaig anar a Nàpols a conèixer els pares i a fer allò de demanar-ne la mà. Li ho vaig dir a en Serrat i em va dir que vindria amb mi "perquè no m'enredessin".

—Però en Serrat no va guanyar.

—No, va veure que jo tenia raó. Eren una família napolitana tradicional.

—I com veu Itàlia ara?

—Malgrat en Berlusconi, que és l'amo de totes les televisions, i de la seva manera de fer, veig que el poble prescindeix molt de Berlusconi i dels polítics i segueix la seva vida, i fan el possible perquè el seu país tiri endavant.

—Vostè que coneix Itàlia i Espanya, són comparables Berlusconi i Aznar?

—Sí, en moltes coses, com l'autoritarisme.

—Amb en Serrat han tingut molta relació des del *Radio-scope* i van anar junts en diverses gires...

—Sí, fins i tot anàvem a la Costa Brava a perseguir alguna noieta i alguna estrangera i ens divertíem molt. També havíem anat a pispar fruita després de les actuacions. Li vaig donar molt suport quan es va negar a cantar a Eurovisió.

—Quan hi va haver la polèmica d'en Serrat i el castellà, com ho va viure?

—D'una manera molt natural. La seva mare era aragonesa i per tant la seva llengua mare era la castellana. I vaig trobar que com que feia textos i cançons tan interessants com aquelles de Miguel Hernández i Machado, vaig pensar que això valia la pena fer-ho i malgrat que ho fes ell, em va semblar magnífic. Ell no deixava res, ell aportava una cosa més. I per cert, que ara grava un disc en català.

—Un altre fet que degué viure amb intensitat va ser el cop d'estat de 1981...

—La policia havia entrat a l'emissora a la tarda i jo em vaig trobar fent ràdio amb quatre policies que

"Els nostres col·legues o els nostres realitzadors i responsables d'emissora són i sempre han estat uns 'snobs', i prefereixen un nom estranger que no sàpiguen com es pronuncia abans que no pas el producte del país"

feien guàrdia. Mentrestant, anaven passant en Llach, en Raimon, en Serrat, i qui fos, i ells ni sabien qui era cadascú.

—Com veu el país avui?

—Malgrat els bisbes, i aquestes forces que emboliquen la troca i els polítics que es tiren els trastos pel cap, malgrat tot això, crec que el país està millor, i amb ganes de millorar.

—Què ens cal millorar?

—La cultura en general, perquè a banda que la veig bé, perquè venim d'on venim, cal valorar més el propi producte, ja sigui cantants, poetes, literats, pintors... i estimar-lo. Conèixer-ho és començar a estimar-ho.

—Vostè es veu fora de la ràdio?

—Ara no, però cada vegada m'acosto més a aquesta aturada que per qüestions de calendari s'ha de produir algun dia.

Oriol Cortacans